

Te Peretitenira'a *No Porinetia farani*

PIHA PUTURA'A PARAU 'API ***Mahana toru 17 nō tiunu 2020***

Te mau Fa'aotira'a a te 'Āpo'ora'a a te mau Fa'aterehau
--

Te piti 'o te Tomite pairati 'i te tarena PROTEGE 'a tō Oteania 'ō te mau fenua nō ti'āauraa taraire

Te piti 'o te Tomite pairati 'i te tarena PROTEGE 'a tō Oteania 'ō te mau fenua nō ti'āauraa taraire 'o te ora natura, āmohia mai 'e te 11 'o afata a te FED, 'o tei tupu na 'i te 23 'o eperera 'i raro a'e 'i te peretiteniraa 'a Brigid Morel, ti'a mono 'i te Peretiteni 'o Taratoni, faue mana 'o teie 'opuaraa 'o Therry Santa.

'Ua 'opani mai te COPIL 'i tā na rururaa faufaa rahi nā roto 'i te tahi mau faaotiraa nō te 'āpee tamau 'i te tarena. 'o tei haamanahia mai: te papature tereraa 'e te arata'iraa 'ohipa, te paparaa parau 'o te tere 'o te 'ohipa 'i ravehia mai 'e tei rēnīhia nō muri mai te faatanoraa faahouraa 'i te tapura faufaa, nā reira te 'āpaparaa tarena 'e faa'ohipahia.

'E toru tuharaa pupu 'ohipa tei haamauhia 'e te tarena PROTEGE: 1 'i Papeete 'i ni'a 'i te tumu haari, 1 'i Wallis Futuna nō ni'a 'i te tautai 'e te faa'amuraa i'a 'e 1 'i Noumea 'i ni'a 'i te tanuraa aru rāau. 'e maha tumu parau 'i tape'ahia mai 'e te PROTEGE: te faaapu 'e te aru rāau, te Tautai 'e te faaamuraa i'a, te ti'āauraa pape, 'e te aroraa 'i te mau rāau 'ino.

Nō te tarena 2020 'e nō te fifi 'o te ma'i pee nei covid-19, 'ua faaoti te COPIL 'e fāriu 'i tā na tutavaraa 'i ni'a 'i te pārururaa 'i te maa 'o teie mau fenua. Pupūhia te arata'iraa 'ohipa 'i roto 'i te pupu arata'i 'i te 'ōpuaraa 'a te CPS, te ti'āauraa 'i te mereti maa te mereti tairoto. Nā Porinetia 'e fārii mai 'i te rururaa 'o te 'aitauraa parau i ni'a 'i te pārururaa maa, 'ia hope atu te 'opuaraa;

E4ita te covid-19 'e faataupupū 'i te tereraa 'ohipa 'a te PROTEGE, teie rā 'ua rahi atu-ā te 'ohipa rū 'e ti'a 'ia ravehia i ni'a 'i te pu'etau faa'oroma'iraa 'e te faahoturaa taraire. 'E vai noa te tapura faufaa faataahia mai na 'e tae roa 'i tō na hoperaa 'i te 'ōmuaraa 'o 2021 'o te tupu 'i Wallis Futuna.

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf - 40 47 20 00

Afata faahotu 'i te mau 'oire: tauturu moni nô Maareva 'e Teva 'i Uta

'Ia-au 'i te poritita 'a te Fenua 'e 'âpee 'i te mau 'ôpuaraa faatupuraa 'ohipa 'a te mau 'oire, 'i muri mai 'i te piti 'o te tarenaraa 'ohipa 2019, 'ua haamana mai na te Apoorahau 'e toru tuhaa tauturu nô te 'oire 'o Maareva 'e te 'oire 'o Teva 'i Uta. 'A tahi nô te fatu mai 'i te pereoo pâni nô Maareva.

Nô Teva 'i Uta, hô'ê pereoo muto'i 'oire. 'E 'i roto 'i te pâururuaa huiraatira 'i ni'a 'i te tairoto, 'e fatu mai 'o ia hô'ê poti 'e hô'ê jet- ski.

Te tauturu 'a te Fenua nô teie mau 'opuaraa 'e 17 212 764 toata 'i ni'a 'i te rahiraa 'e 35 927 563 toata.

'O te 'imiraa faufaa te mana'ona'oraa rahi 'a te Fenua. Nâ reira te mau 'oire 'o Porinetia ho'i 'o tei rôpû 'i te hinaaroraa 'e faahotu 'i te 'imiraa faufaa 'a te Fenua. 'E mau arata'iraa tauturu tei hâpa'ohia mai 2014 mai nô te faarava'i 'i te moihaa 'ohipa 'a te mau 'oire. 'O teie te tahi rênî tautooraa 'a te Faatereraa fenua.

Te 3raa 'o te pu'etau Ohipa Maita'i, haapurororaa teata faataahia nô te faatupuraa 'ohipa 'i Porinetia

'Ohipa Maita'i 'o te hô'ê ia ha'uti 'afata teata faataahia nô te faatupuraa 'ohipa 'i Porinetia, 'ei taime 'e nehenehe ai 'i te huiraatira 'e 'âpee 'i te tereraa 'o te mau 'opuaraa 'a te taure'are'a. Nâ roto 'i te tata'uraa, mâ te tauturuhia râto'u 'e te feiâ fatu taiete.

Te tâmau noa nei Ohipa Maita'i 'i te haafaufaa 'i te vârua 'o te faatupuraa taiete nô roto 'i te faa'orera 'i te teiâ 'o te u'i hinaaro faatupu 'imiraa. A piti matahiti te haapurororaahia teie tata'uraa nô roto 'i te 'afata teata, 'e 'ua ti'a mai te hô'ê amuiraa taata faatupu 'ohipa 'i ni'a 'i te natiraa totiare, 'o tei faahôho'a 'i tâ râto'u raveraa mai tei 'itehia 'e râto'u 'i roto 'i teie faanahoraa teata.

Nô te manuiaraa nau haapurororaa 'e piti haerehia mai, te faaineine nei te taiete Archipel Production, 'âpitihi 'e TNTV 'e te pa'epa'e 'a te Faatereraahau 'o te 'imiraa faufaa, 'i te toru 'o te haapurororaa, 'e te tahi vâhi 'âpî: 'e haapurorohia mai te vairaa 'o tereraa 'ohipa 'ôpuahia mai, 'e te mau taure'are'a 'o tei ha'uti na 'i roto 'i nau tata'uraa 'e piti nô mua atu.

'Ua nô roto mai nei 'o Porinetia 'i te hô'ê pu'etau taupupû, faatupuhia 'e te Covid-19, nô teie anei rave'a 'e maiha mai ai te tahi feruriraa taa'ê atu nô te tura'i 'ia mahuta te 'imiraa faufaa 'a te Fenua.

M. Franco Lanza 'ei mero nô te Apooraa faatere 'a Air Tahiti Nui

'I roto 'i te 'Apooraa Faaterehau 'i te 17 'o tiunu nei, 'ua nomino te 'Apoorahau 'ia Franco Lanza, 'ei ti'a nô te feiâ rave 'ohipa 'i roto 'i te 'Apooraa Faatere 'a te taiete Air Tahiti Nui.

Tauturu moni nô te OPH

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf - 40 47 20 00

'E aniraa nâ te Faaterehau 'o te nohoraa, 'ua fârii te 'Apooraahau 'e faataa 'i te hô'ê tapura faufaa faatupuraa 'ohipa nâ te OPH nô nau 'ôpuaraa 'e piti 'o tei haamatahia te faaineineraa fenua nô te faati'a 'i te mau nohoraa.

'E piti 'opuaraa faaineineraa fenua 'e vai 'i Manihi 'e Takapoto

Te fâ 'o te faaitoitoraa 'i te huiraatira 'o te mau motu 'ia pârâhi noa 'io râtou. 'e faaineine te OPH 15 tâpû fenu 1000 m2 'i Manihi 'e 900 m2 'i Takapoto.

'E tarena teie faataahia nô târahu-hoo 'e nehenehe 'i teie feiâ 'e fâna'o 'i te tauturu fare OPH. Tarena ato'a teie nô te haafaufaraa 'i te mau fenua 'a te Hau.

'E fâna'o teie mau fare 'i te tura pape pû'oihia râtou 'i ni'a 'i te uira EDT-OPT. Nâ te Fenua 'e amo 'i teie tapura 'ohipa 'i ni'a 'i te faito tauturu 'e 47 100 000 toata nô Manihi 'e 35 300 000 toata nô Takapoto. Tai'ohia 12 'ava'e nô te paturaa.

'E piti 'opuaraa 'i Papara 'i te fenua ra Vaiopoia:

'Opuaraa 'e patu 18 fare tâmaehaa, hô'ê vâhi ha'utiraa nâ te tamarii 'e hô'ê fare taatiraa. Nô teie 'opuaraa tei te fenua ra Peretuna, 'i Papara, te 'aanoraa 'e 8v354vm2.

'E fenua hoohia mai 'e te OPH, tâpiri noa 'i te mau pû (faretoa, haapiiraa, fare hau). Pû'oihia teie mau fare 'i ni'a 'ia EDT 'e OPT.

Tapurahia tei 'opuaraa 'i roto 'i te faahoturaa taraire 'e te haafaufaraa 'i teie mau fenua. Tei ni'a 'i te 'âanoraa fenua 1458m2 'e 6F3 65m2, 8 F4 83 m2, 4 F4 101m2.

'E mau fare horo'a târahu noa nô te mau 'utuâfare raro mai 'e 2 smig. Tei te faito 53 400 toata te târahu 'ava'e nô te F3, 68 100Toata nô te F4 'e 82 900 toata nô te F5.

Te tapura faufaa nô teie 'opuaraa 'e 588 mirioni toata; tarenahi nô 2020 'i te parau faaâu no te 'opuaraa 2, 50% amohia 'e te Fenua 50% amohia 'e Farani. 'ua faaâuhia 18 'ava'e nô te patu 'i teie 'opuaraa.

Te Ana Ma'o Nuutere 'i Faaa:

'E haamata te OPH 'i te faaineine 'i te fenua nô te patu 'e 27 nohoraa taupoto, 1 fare taatiraa 'e 1 mahora ha'utiraa, nâ reira te haapahuraa riu 'utuâfare.

'Ua târenahia teie 'opuaraa nô te fârii mai 'e 27 'utuâfare, 'e pârâhi nei nâ te hiti âtaâta 'o te tahua manureva. E mau fare 40 avae, hamani paari. 'E mau 'afata 'auri haapa'epa'ehia 'e hoho'a fare roa ihoâ 'ia ôti mai, fare pûva'iva'i natura mâramaram maita'i.

'Ia ôti mai teie mau fare, numerahia 'e 897,5 mirioni toata. Tapurahia teie 'opuaraa 'i roto 'i te tarena 2020 'o te Para faaâu 2 50% amohia 'e te Fenua 'e 50% amohia 'e Farani, tai'ohia 12 'ava'e nô paturaa 'i teie mau fare.

Rêni manureva 'a Tahiti Air Charter nô Maupiti

'Ua haamana te 'Apooraahau 'i te 'opuaraa faaueraa mana 'e tau'i ra 'i te pâtana utaraa na te reva 'a te taiete Tahiti Air Charter 'i nehenehe a'e 'ia na 'e tere tâmau 'i Maupiti, Raiatea 'e Popora.

Nâ te Hau fenua iho 'i titau 'i teie taiete 'ia tere 'i Maupiti, 'i roto 'i te pu'etau 'ôpanipaniraa 'ei mau tere uta ma'i 'i Raro Mata'i. 'E 'ua 'itehia te maita'i 'o teie rave'a nô

te mau utaraa rû, faaoti atu ai te Fenua 'e 'iriti 'i te pu'etau 'ôpanipaniraa 'i roto 'i te mau taamotu 'i te 21 'o mê.

Mai te haamata faahouraa te mau tere tamau 'o te mau manu reva 'i Raro Mata'i, 'i Maupiti ihoa râ, 'ua faa'ite mai tô Maupiti 'i tô râtou hinaaro 'ia vai noa mai-â te tere 'o teie taiete Tahiti Air Charter 'i ô râtou 'e te tahi atu mau fenua nô Raro Mata'i, nâ te reira 'e faatere rii au noa 'i te mau hotera 'utuâfare, 'e te mau ti'araa 'ohipa.

Nô te pâhono 'i teie anira tuu 'ore, 'ua fârii ato'a mai te taiete nei 'e 'ua târena 'i te mau tere 'e te hô'ê manu Cessna 208 Gran Caravan, 'e 8 pârahiraa, nô te roaraa 'e 6 'ava'e.

- Mônîrê 'e manaha pae :

Po'ipo'i: 1 tere Raiatea / Maupiti / Bora-Bora / Raiatea

avatea: 1 tere Raiatea / Bora-Bora / Maupiti / Raiatea

- Mahana toru :

Po'ipo'i: 1 tere Raiatea / Maupiti / Raiatea

Avatea: 1 tere Raiatea / Maupiti / Raiatea

Mai te peu 'e hoona teie faanahoraa, te 'ôpua ra te Fenua 'ia tâmau noa teie târena, taa'ê atu 'i te mau tere târahu 'a teie taiete.

Târena haapurororaa 'i ni'a 'i te tihepuraa « Ta Tatou 'ohipa »

'Ua vauvau te Faaterehau 'o te Fâriiraa Râtere 'e te 'ohipa 'i mua 'i te 'Apooraahau 'i tâ na târena haapurororaa parau tihepuraa « Ta Tatou 'ohipa ».

Ta Tatou 'ohipa 'o te pu'oiraa ia 'i te mau hôho'a tâviri 15, 5 minuti, nô ni'a 'i te mau ti'araa 'ohipa, te hapiipiiraa toro'a 'e te mau ture 'ohipa. Faanahoraa 'âpî, hâpa'ohia mai 'i te taiete Onesia 'e Fenua Image, 'e 3 taahiraa:

- Te tau'a-parauraa. Taime faufaa rahi, te farereiraa te taata 'imi 'ohipa 'e te taata tûrama, 'aore râ te taata 'imi rave'a.
- Te tau'a-parauraa. Hôho'a 2D nô te vauvau 'i te mau tumu parau taa'ê
- Te pû'ohuraa. Hoho'a 'ôpani, 'e 'ite mai te huiraatira 'i te tauraa rahi 'o te taata 'imi 'ohipa.

Ho'i mai râ 'i ni'a 'i te mau mea 'i orahia mai 'e râtou, 15 horo'araa mana'o, 15 tumu parau:

- 'Amaa 'imiraa 'ohipa (SEFI) :
- Te SEFI: faaôraaa 'e te faati'araa 'opuaraa (SEFI) :
- Ti'araa 'ohipa/fatu pâtana : ture 'e te mana (Faatereraa 'o te 'ohipa) :
- Tihepuraa 'e te hapepa : tihepuraa tano (SEFI) :
- SEFI/Fatu 'ohipa : tauturu tihepuraa (SEFI) :

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf - 40 47 20 00

- 'Amaa faaineine 'opuaraa (SEFI) :
- Le CFPA: hô'ê puta 'ohipa (CFPA) :
- Te mau 'ite 'ohipa CFPA (CFPA) :
- Tihahiraa fifi 'imiraa faufaa (Direction du Travail) :
- CFPA/fatu 'ohipa : hô'ê arati'a nô te tihepuraa(CFPA) :
- Haapiiira : (SEFI) :
- Pâruru 'ati 'i nia 'i te 'ohipa (Faatereraa 'o te 'ohipa):
- Te mau haapiira toro'a hotera du CFPA (CFPA) :
- Hô'ê haapiiira, hô'ê toro'a, hô'ê tumu (SEFI) :
- Te vataraa : hô'ê ti'araa mâ nô te titau 'i te hô'ê 'ohipa (CFPA 'e te Faatereraa 'o te 'ohipa).

Te fâ 'a « Ta Tâtou 'ohipa » 'o te haafaufaraa 'âpeeraa 'ohipa 'a te SEFI, te CFPA 'e te Faatereraa 'o te 'Ohipa, nâ roto 'i te faati'araa 'âamu 'a nau taata 15, 'imi ra 'i te 'ê'a 'o te tauraa 'e 'o te 'âpeehia 'e teie mau piha 'a te Hau nô te 'ohipa. Te tahi, nâ roto 'i teie rave'a haapuroraraa 'e 'iti mai teiâ 'o taata 'e fifi nei nô te 'imi 'i te mau tûramaraa, nô te faatureraa 'i tâ râto iho 'imiraa anei. Nâ teie rave'a 'e 'ohie ai te 'ite 'i te mau faatureraa, te moihaa 'e te mau rave'a tauturu nô te 'apeehia mai 'e te mau piha 'a te Hau.

'E mau hôho'a haapuroro hepetoma 'i te mahana toru hora 10 minutu 'e hora 5 ai 'i Tahiti Nui Television (TNTV), haapuroro faahou 'i te tapati hora 4. 'E haamata te haapuroraraa 'i te mahana toru 17 'o tiunu.

Tauturu moni nâ te taatiraa (SPG biofeticia)

'E 'opuaraa nâ te faaterehau 'o te 'ohipa faaapu 'e te 'ohipa fenua, 'ua fârii te 'Apooraahau 'e hôro'a 'i te hô'ê tauturu moni, 'i ni'a 'i te faito 16 230 000 toata, nâ te taatiraa SPG Biofeticia nô tâ na tereraa 'ohipa nô 2020.

Faati'ahia mai teie taatiraa (SPG) Biofeticia 'i 2011 'e nau taata faaapu 'e 'aimamau 'e 16 nô te haapâpû 'i te mâa tanu naturahia nô roto mai ihoâ 'i tâ na feiâ faaapu 'e 'o te auraro 'i te tereraa 'o te 'ohipa faaapu natura 'i Porinetia farani.

'O teie te taatiraa (SPG) te 'âpiti 'i te arata'iraa faaapu hinaarohia 'e te Hau nô te haamahuta 'i te faaapu natura, nâ roto atu 'i teie faotiraa, 'e te arata'iraa 'e pâhono 'i te faatureraa 'o teie rave'a faahotu.

Tai'ohia 'e 37 faaapu tei faaô mai 'i roto 'i te taatiraa SPG Biofeticia 'o te haaputu 152 tâ fenua 'i ni'a 'ia Porinetia. Te ora nei 'o ia maoti te hinaaro rahi 'e te tâmoni 'ore 'a tô na mau mero nâ roto ato'a mai râ 'i te tutava 'a tô na faatere 'aivanaa nô te mâa faaapu, taote 'ihi faaapu parau tû'ite teitei nô te haapiira faaapu 'ô 'Opunohu.

Te Peho 'o te Tiurai 'e te Heiva 'a te mau fare Haapii 'ori

'Ua faaâra te Faaterehau 'o te Ta'ere 'e te Rima'î 'e tupu 'e piti ta'urua faanahohia 'e te Pû 'o te rima'î 'e te Fare Tauhiti Nui 'i te 26raa 'o te Heiva 'a te mau fare haapii 'ori 'e te Peho 'o te Tiurai. 'i teie ava'e tiurai nei, 'e mea faufaa ho'i 'ia faaora noa 'i te 'oro'a 'o te Heiva,

Te Peho 'o te Tiurai

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf - 40 47 20 00

Te vâhi nô te rima'î, tei roto ia 'i te 'aua 'o te Fare Tauhiti Nui. 'e tupu 'i te 8 'e te 11 tae atu 'i te 18 'o tiurai 2020, 'e 36 rima'î te tae mai 'e 'o te faa'ite 'i te faufaa 'o tô râtou 'ite. 'E nehenehe te taata 'e fana'o te tupuraa 'o nâ ao 'e pae 'o te rima'î 'aua haati 'i te paepae 'a Hiro. Te hâmaniraa pîrû mâ'ohi, te tîfaifai 'e te au 'ahu, te nana'o, te râraa 'e te haaraa 'ahu 'ori. 'e matara te Peho Tiurai 'i te hora 10 tae atu 'i te hora 6, 'e nehenehe roa 'i te taata noa 'e tâmata roa 'i te mau haa 'e vai 'i reira.

'E 5 vâhi faataahia tei te au 'o te tumu parau 'e 3 taima 'i te mahana hô'ê. Titauchia te taata 'e 'anaanatae 'i te faaôraa 'i riti 'i te mau tâmatamataraa 'ia tâpa'o 'ia râtou 'i ni'a 'i te natiraa Facebook « *le village du Tiurai* », 'aore râ 'a haere roa atu 'i reira tei te au râ ho'i te toe 'o te pârahiraa. 'Ia hope mai te faatupuraa tao'a 'e nehenehe tâ te reira 'e 'afa'i 'i tâ na haa. 'o te mahana mâa te ta'urua faataahia nô te haafaukaa 'i te tao'a rima'î.

Te 26raa 'o te Heiva 'a te mau fare haapii 'ori

Mai 'ore te Heiva 'a te lau haapiiraa 'ori 'e tupu 'i teie matahiti, nô teie ihoâ ma'i covid-19. Teie te 26raa 'o te matahiti 'e tupu 'i te roto 'i te piha teata rahi 'a te Fare Tauhiti Nui 'e 'amui mai 'e 25 fare haapii 'ori. Nâ te rahi 'o te haapiiraa 'e parau mai ra 'i te tia'i rahi 'a te 'a te Fenua 'i teie ta'urua ta'ere.

Nô teie heiva nâ te mau fare haapii 'ori, faanahohia nô te roaraa 'e 8 mahana, mai te 8 tae 'i te 15 'e te 18 'o tiurai 2020. Mahana toru 'e mahana pae, 'e toru pupu 'i te po ho'ê, 'e piti 'i te mahana mâa. 'e haamata te hooraa tîteti 'i te 19 'o tiunu 2020 'i ni'a 'i te 'itenati. 'e faahepohia te faaueraa pâruru 'i mua 'i te ma'i, 'e vai 'i reira te râau tâmâ rima.

'Opuaraa Ture Fenua nô te mau poro'iraa râau, 'i te râau animara

'Ua faatae te 'Apooraahau 'i te 'Apooraa 'a Porinetia 'i te 'opuaraa ture Fenua nô ni'a 'i te mau poro'iraa râau, 'e te mau râau animara 'e te mau mâa animara, 'e tauhaamaita'iraa teie 'i te mau 'irava 'e vai nei nô te mau faa'ohiparaa râau animara. Teie faaotiraa, nô te rahi ia 'o te nuuraa 'o te mau faa'ohiparaa 'o tei 'ore a'e nei 'i haamaita'ihia 'a 30 matahiti.

'O te mau faa'âpîraa teie 'i te mau faaueraa mana nô te 12 'o atopa 1989 'e nô te 29 'o atete 1980.

Teie tauraa ture Fenua 'o te haapâpû ra 'ia 'i te 'i te feiâ fâriihia 'i poro'i 'i te mau râau animara, na reira te mau faatureraa 'o te mau poro'iraa, 'e te faa'ohiparaa 'i taua mau râau nei.

-0-0-0-0-0-